

עין משפט
גר מצוה

נו.

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

(א) [תכותו כה...], (ב) [עס], (ג) [דברים ע...], (ד) [ל' להלכה]

הגהות הב"ח

(א) תוב"ד"ה (בדף הקודם) אלא עמדה כי לשלם באותו מנה: (ב) ה"ה הכא נפיק כולה ממונא נבי ריבעא:

ההוא שטרא. והלכך המלוה לקיימו: **שכיב חד מנייהו.** מת אחד מהן קודם שנתקיים השטר ואילו לא מת היה כל אחד זה ומעיד לזדו על חתימת ידו ואין צריך לזרף עמו אחר אלא נאמן לומר זה כתב ידי כדמתן פ"ב דכתובות (דף כ:.) זה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי

ידי כו' ומכמים אומרים אין צריך לזרף עמיהן אחר אלא נאמן לומר זה כתב ידי ואמרינן בגמ' (ב) לדברי חכמים על מנה שבשטר הן מעידין אפחנו ראינו המלוה ותמנו הלכך בתרי סגי ולא צריך מד מנייהו לאסהודי אדחברי ויהיא דמת אחד מהן אמרינן התם כי אליבא דרבנן לזרף שנים מן השוק להעיד על חתימת יד המת והאי עיד הוא לזדו על חתימת ידו אלא העד החי לא יטורף עם אחר מן השוק להעיד על חתימת המת דכיון דעל מנה שבשטר הן מעידין וכי אמר זה כתב ידי נפק פלגא דמונא אפומיה שהרי הוא לזדו מעיד על חתימתו ואין צריך אחר להעיד עמו וכי הדר מטורף עם ההוא מן השוק להעיד על חתימת המת הדר נפיק ריבעא דמונא על פומיה אשתכח דכוליה ממונא נבי ריבעא נפק אפומיה ואין על פי שנים עדיס' זעין האי דבר על פיו של זה והאי דבר על פיו של זה והלכך הכא דשכיב חד מנייהו

ומשני דהכא לא מכחשי אהדי דצין חטיי ושערי לא דייקי אינשי אע"ג דדייקי צין מנה שמור למנה לזן צוור (סנהדרין דף ל:.) התם צריכי למדק שחיב לשלם (ב) אומרו מנה גולה אצל הכא לא דייקי דבכל ענין שיאללנה חטיין או שעורים הוא חוקה ומיהו זה אומר אכלה חטיין וזה קטנים עדותן בטלה דאפי' בלא דקדוק אין אדם טועה צין חטיין לקטנית: **הכא נפיק (ט) נבי ריבעא [דמונא] אפומא** י' דדה. ואע"ג דיש תקנה כדאמרינן בפרק צ' דכתובות (דף כה. ושס) דלס מת אחד מן החמומין ואין שנים מן השוק להעיד עליו לכתוב חתימת ידיה אפספא ושדי לצי דינא ומחוקי ליה כו' הכי נמי הכא אלא לרבינא זעי למימר דנאלא הכי יכול אחיו להעיד והוה מדמה למתני:

ההוא שטרא דהוה חתימו עליה בי תרי שכיב חד מנייהו אתא אחוה דהאי דקאי וחד אחרניא לאסהודי אהתימת ידיה דאידיך סבר רבינא למיומר היינו מתני' ג' אחין ואחד מצטרף עמהן אמר ליה רב אישי 'מי דמי התם לא נפיק נבי ריבעא דמונא אפומא דאחי' **הכא נפיק נבי ריבעא דמונא אפומא דאחי: מתני'** אלו דברים שיש להן חוקה ואלו דברים שאין להן חוקה יהיה מעמיד בהמה בחצר תנור ריחים וכיריים ומגדל תרנגולים ונותן ובלו בחצר אינה חוקה אבל עשה מחיצה לבהמתו גבוה עשרה טפחים וכן לתנור וכן לכיריים וכן לריחים הכנים תרנגולין לתוך הבית ועשה מקום לזבלו עמוק שלשה או גבוה שלשה הרי זו חוקה: **גב' מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא** אמר עולא כל שאילו בנכסי הגר קנה בנכסי חבירו קנה בנכסי חבירו לא קנה מתקיף לה רב ששת ובללא הוא והרי גיר דבנכסי הגר קנה בנכסי חבירו לא קנה חבירו הגר לא קנה אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח **הכא**

אין עד החי יכול להטורף עם אחר מן השוק להעיד על חתימת יד המת אלא צריך שנים מן השוק להעיד עליו: **אם אחוה דהאי דקאי.** אחיו של עד החי זה להטורף עם אחד מן השוק להעיד על חתימתו דכפרישית לזרף שנים מן השוק להעיד על חתימתו דאין חתימתו: **דאף על גב דשני אחין פסולין לעדות אחת** דלא חשיבי אלא כחד אפילו הכי מנשרא להו ממתימין ללשנה אחין בעדות קרקע אחד מאחר שאין זה מעיד על אותה שנה שה מעיד אף כאלו העד החי מעיד על החתימה שלו ואחיו על חתימת יד המת: **הס.** בזמתימין לא קניפי כל המומן: **נבי ריבעא.** חסר רביעא ודיינו שלש חלקים ממון אפומא דלחי אלא פלגא הוא דנפיק אפומא דעד נכרי ופלגא נפיק אפומא דלחי והלכך כשירין לעדות זו לטעמא דפסיל רחמנא קרוינן בעדות אחת לפי שאין חשבוין אלא כאיש אחד ולגבי חוקת שלש שנים כאיש אחד דמו ששתי איש אחר שמזטרף עמיהן מועיל בשלשן אם ראה החוקה שלש שנים: **אכל הפא.** גבי שטרא נפיק נבי ריבעא דמונא דהיינו שלש חלקי המומן אפומא דלחי וכי חשבת לחי כעד אחד נמנח עד אחד מגבה שלשה חלקים והאחד רביע ולא קרינא על פי שנים עדים וגו': **מתני' אלו דברים שיש להם חוקה.** כלומר אלו מיני תשמישין דאמרינן לקמן שאדם משתמש בשל חבירו שאם משתמש שלש שנים ולא מיהא צו חבירו יש לו חוקה ליה הממוזק ויכול לטעון אתה נתת לי לתשמש זה בזמנא או מכרת לי כגון תשמישין קבועין דמפרש לקמן שאדם מקפיד עליהן אם נעשין שלא ברשותו והלכך בשלש שנים הוא חוקה דומיא דצורות שיחין ומערות וזית השלחין וכל הנך דלעיל [נח]. דכיון דקבועות תשמיש הוא דמחזיק בגופה של קרקע חבירו דמי והוא חוקה חזקה בשלש שנים. ורבינו גונאל פירש אלו דברים שיש להם חוקה כאשר כבר פירשנו ולא נהירא אלא לדפרישית דאי לעיל קאי ומסקנא דמתני' דלעיל היא אריכות לשון של הבל הוא בלא זורכ ועוד דאכתי תנינן לקמן יש להם חוקה טובא. כללא דמילתא כל מי יש להן חוקה דתנן בזמתימין עד סוף הפרק בחוקת שלש שנים מיירי כדמוכח בצרייתא [לקמן עט:] זה לפני רבי חייה אמר לו יעט בני יעט: **היה מעמיד בהמה כו'.** כל הנך דברים המיטלטלין הן ואין תשמיש של קבועות ואין בעל חצר מקפיד עד ארבע וחמש שנים ולכן אין לו חוקה למחזיק לומר מדוע לא מחית צידי דלמך ליה בעל חצר לא חששתי למחות דלא מחזקת בגוף הקרקע דמחזיק אינשי ולא הייתי נפסק כלום ומעתה אני מקפיד: **סגור וקירום.** מיטלטלין הן וכן ריחים צריחא דידא: **אכל עשה מחיצה בחצר כו'.** הרי זה גדר והרי זו חוקה כל מקום תוך המחיצות שעשה יכול לטעון לקוח הוא צדי: **הכנים תרנגולין לתוך הבית.** של חבירו שלש שנים גס על זאת ודאי מקפיד אינש ואם לא מיהא הפסיד דודאי על פי עשה וברשותו: **ועשה מקום כו'.** או עשה מקום: **עמוק שלשה.** כדי שלא יתפור: או גבוה שלשה. מחיצה גבוהה שלשה: **גב' מאי שנא רישא.** דבעמדת בהמה כדי בלא מחיצה אין לו חוקה: **ומ"ש סיפא.** דבעשיית מחיצה קנה. וקא ס"ד השמא דבאנייש בעלמא שאינו בר חצר זו קאמר דאין זו חוקה והלכך קשיא ליה מ"ש רישא מסיפא הא ודאי מקפידין בני חצר על איש נכרי שיצא כאלו בהמותיו ומדלא מיהו דאי הקנו לו מקום בחצר זה להעמיד בהמותיו ואמאי אין לו חוקה ולקמן [ע"ג] מתרץ לה בשותפין: **אמר עולא.** כל חוקה רעועה דלא קנה אם זה לעשותה בנכסי הגר לקנותה מיד. והוא הדין לענין קונה קרקע מחבירו וא"ל לך חוק וקני והלך והחזיק חוקה רעועה דלא קנה כגון העמדת סם בהמתו או תנור וכיריים דאין זה נעל וגדר דלא עשה שום מיקון בגוף הקרקע: **בנכסי חבירו נמי לא קנה.** כלומר לענין חוקת שלש שנים שלוקח אומר לקחתי ומוכר אומר לא מכרתי אינה קרייה חוקה להיות בזמקום עדי מכירה דהא לא עבד ולא מידי: **כל שאינו בנכסי הגר קנה.** כגון עשיית מחיצה ורפך בה פורתא: **בנכסי חבירו נמי קנה.** כלומר היא חוקה ומיהו הקנין ע"י מעות או מתנה היא. ומיהו הכנים תרנגולין לתוך הבית דקמי סיפא דהוי חוקה בנכסי הגר לא היא חוקה והאי דלא פריך לה משום דעדיפא מיהו פריך רב ששם. ואית דמפרש דהכנים תרנגולין (מי הוי חוקה בנכסי הגר דהיינו נעל שנעל את הדלת בפניהם ולא מילתא היא דנעילת דלת לאו חוקה היא דאינו דומה אלא למזבחים ארי כדאמרנן לעיל [ג].) ונעל דלת בזמין מיירי שעשה דלת או סמימה: **ופלגא הוא.** בתמייה דקא מדמיית חוקת שלש שנים שתלוי בקפידא לחזקת קנין נכסי הגר שתלוי בתקון הקרקע: **גיר.** אמרינן בפירקין דלעיל (דף טו.) דלכולי עלמא גיר לא הוי חוקה דבנכסי הגר קנה אפי' רפך בה פורתא ובנכסי חבירו לענין שלש שנים לא קנה בחוקה זו לפי שהכל תלוי בחכילת הפירות שאם יחרש ולא יאכל אין בעל הקרקע מפסיד שהרי יזע ואחר יאכל: והרי אכילת פירות. לקיטת הפירות דבנכסי חבירו קנה אם אכל הפירות שלש שנים דהויא אכילת שלש שנים בזמקום עדות שקנה הקרקע זו מן הבעלים כדאמרנן בכוליה פירקין: **ובנכסי הגר לא קנה.** דאין זה נעל וגדר כדאמרנן לעיל (דף נד.) האי מאן דפסח דיקלא אדעתא דחיותא לא קני: **אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח.** לעולם גבי איש נכרי שצד להעמיד בהמה בחצר אחרים שאין לו זה שותפות לא שנת רישא ולא שנת סיפא דהויא חוקה שאין בני חצר מניחין לנכרים להשתמש תשמישין הללו בחצר שלהן אלא אם כן נטלו רשות מהן ואם לא מיהו בתוך שלש שנים היא חוקה: והכא

רנב א מיי פ"ו מהל' עדות הל' ד פנת עשין ק"ו ע"ש ח"מ ט"ו מ"ו ספיק י"ב ר"ב ב מיי פ"ז מהל' טוען ומטען הל' ד ופי' מהל' שמים ה' ה' סמנ עשין לה ופי' פב טוש"ע ח"מ ט"ו קמ ספיק טו ופי' קפס ספיק ה' ועי' צ"ל:

רבינו גרשום

אחתימא ידא אידיך. דמי: היינו מתני' דא' יכול לזיטורף עם אחין להעיד: ההם במתני' לא נפיק. אלא פלגא ממונא אפומי דאחי ופלגא אפומא [דאחי]: הכא נפיק נבי ריבעא אפומא דאחי. שאותו אח נתחם מעיד על חצי הממון ואח השני ואחד מעידין על חתימת המת נמצא אח שני מעיד על רביע הממון והאחד שעמו מעיד על הרביעי: **פסיקא** היה מעמיד בהמה. בחצר חבירו: או מעמיד תנור וכירים וכו'. אלו דבר המיטלטל הן אינה חוקה דהואיל דלא קביע לא קפיד בעל חצר: אבל עשה מחיצות. היינו בנין קבוע או הכנים תרנגולין לתוך הבית של בעל חצר שמשתמש בביתו או עשה מקום לזבלו בחצר ושתיק בעל חצר הרי זו חוקה: כל שאילו בנכסי הגר קנה. כגון גדר ופיך היינו דומיא דסיפא דגרד ועשה מחיצה: כל שבנכסי הגר לא קנה. כגון הני דרישא דלא עבד ולא מידי בגוף הקרקע: והרי נירא דבנכסי הגר קנה. כדאמר לעיל דכולי עלמא גיר לא הוי חוקה: והרי אכילת פירות. אילן חבירו ג' שנים הויא חוקה: ובנכסי הגר לא קנה. כדאמר לעיל בהריא איתתא דאכלה תליסר שנין ולא קנתה בחרי: אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח. לא היינו טעמא דמתני' כדאמרת אלא מתני'